రావుబహద్దరు వంశలోచన ముఖర్జీ — జమీందార్ అండ్ ఆనరరీ మేజిస్ట్రేటు ఆఫ్ బలియఘాటా బెంచ్ — ప్రతిరోజూ సాయంత్రం కాలువగట్టుకు షికారు వెళ్తూవుంటాడు. నలభై దాటినాక వీరిదేహం కొంచెం స్థూలం అయింది. డాక్టర్ల సలహా ననుసరించి రోజూ కొంతదూరం నడిచి ఎక్సరసైజ్ చేస్తూ, పప్పూ అన్నం వొదిలి, పూరీ కూరా తిన మొదలుపెట్టాడు.

కొంచెంసేపు పచారు చేసేవరకు వంశలోచనబాబు అలసిపోయి కాలవగట్టున వున్న బండమీద జేబురుమాలు పరిచి కూర్చున్నాడు. గడియారం చూస్తే ఆరున్నర అయింది. జేష్ఠమాసం వెళ్ళిపోవచ్చింది. సిలోన్‌కు అప్పుడే మాన్ సూన్ వచ్చేసింది. ఇక్కడకూడా ఏదో ఒకరోజున హఠాత్తుగా వొచ్చిపడిందంటే ఆశ్చర్యంలేదు. వంశలోచనుడు లేవటానికి ఉపక్రమించి చేతిలో వున్న బర్మాచుట్ట బాగా పీల్చాడు. ఇంతలో వెనుకవైపున ఎవరో అతని చొక్కా పట్టుకు లాగుతూ సన్నని గొంతుతో, "ఉఁ, హుఁ, హుఁ," అన్నట్టు వినిపించింది.

తిరిగిచూశాడు — మేకపోతు !

మేకపోతు బాగా బలిసివుంది. మృదువుగా నల్లగా వున్న దేహం, పుట్టగొడుగుల

పరశురామ్

వలె పొడుచుకొచ్చిన రెండు కొమ్ములు, పొడుగ్గా వేలాడుతున్న చెవులు, మేకపోతు లేతదిగానే వుంది. ఇంకా అజాత శ్మశ్రువు.

"అరె ! ఇది ఎక్కడనుంచి వొచ్చిందీ ! ఎవరిదీ ? ఎవరూ కనబడటం లేదే ?" అని వంశలోచనబాబు గొణుక్కున్నాడు.

మేకపోతు జవా బివ్వలేదు. ముందుకువచ్చి ఆశగొన్న కళ్ళతో చూస్తూ వీరిచుట్టూ తిరగసాగింది, వంశలోచనబాబు దాని ముఖాన చెయ్యివేసి, వెనుకకు నెట్టుతూ, ''పోబే ! పో — ఇక్కణ్ణుంచి'' అన్నాడు.

మేకపోతు వెనుక రెండు కాళ్ళమీదా నిలబడి, ముందు రెండుకాళ్ళూ వొంచి, తల పక్కపెట్టి, రావు బహద్దర్‌ను టాకింది. రావుబహద్దర్‌కు కుతూహలం కలిగి మళ్ళీ వెనక్కునెట్టాడు. మేకపోతు తిరిగి వెనకకాళ్ళమీద నిలబడి రావుబహద్దర్ చేతులోని చుట్ట లాక్కొని, భోంచేసి "హి...,హి...హీఁ'' అంది. అంటే ఇంకా 'ఏవన్నా ఉన్నయ్యా?' అని. సిగార్‌కేస్‌లో ఇంకో చుట్టమాత్రం వుంది. రావుబహద్దర్ దాన్ని తీసి ఇచ్చాడు. మేకపోతుకు తలా తిరగలేదు; వాంతీ కాలేదు ఇంకా దీనికి సంబంధమైన లక్షణాలు ఏవీ కనిపించలేదు. రెండోచుట్టకూడా పూర్తి చేసి "హీఁ . హీఁ...హీఁ...'' అంది.

"ఇక లేవు...నువ్విక పో...నేను పోతున్నాను" అన్నాడు వంశలోచనబాబు.

మేకపోతు నమ్మలేదు. జేబులు వెతక నారభించింది. వంశలోచనబాబు విధిలేక సిగార్‌కేసు తీసి మేకపోతుకు చూపుతూ, "అంతగా నమ్మకం లేకపోతే, ఇదుగో చూసుకోవే !" అన్నాడు.

మేకపోతు ఒక్క వడుపున సిగార్‌కేసు గుంజుకొని నమలసాగింది. రావుబహద్దర్‌కు నవ్వాలో కోప్పడాలో తోచలేదు. "సాలా ?" అనేశాడు చప్పున.

పొద్దుకూకవొచ్చింది. ఇక ఆలస్యం చెయ్యటం మంచిదికాదు. వంశలోచనబాబు ఇంటిముఖం పట్టాడు. కాని మేకపోతుమాత్రం ఈయన్ను వదలలేదు. వంశలోచన బాబు ఆదుర్దాపడసాగాడు.

మేకపోతు ఎవరిదైందీకూడా తెలియదు. అడుగుదామన్నా దగ్గర్లో ఎవ్వరూ లేరు, పోతును చూద్దామా జిడ్డులాగా అంటుకుంది. మభ్యపెట్టాలన్నా వీలు కావటం లేదు. ఇంటికి తీసుకువెళ్ళటం తప్ప వీరికి గత్యంతరం కనిపించటం లేదు. తోవలో మేకపోతువాళ్ళు కనిపిస్తే మరీ మంచిది. లేకపోతే రేపు ఉదయం ఏదో వొక ఏర్పాటు చెయ్యవచ్చు నని అనుకున్నాడు.

ఇంటికి వచ్చే తోవలో వంశలోచనబాబు అనేకవిధాల జాడలు తీశాడు. క్రియ మాత్రం శూన్యం. మేకపోతు ఎవరిదైందీ మాత్రం ఆచోకి చిక్కలేదు. చివరకు విధిలేక తానే పెంచటానికి నిశ్చయించుకున్నాడు

అకస్మాత్తుగా వంశలోచనుడి మనస్సులో ఒక సందేహం శూలంవలె వొచ్చి గుచ్చుకుంది. తనకూ, తనభార్యకూ ఇప్పుడు ఏమాత్రం పొత్తు కుదరటంలేదు. నేటికి ఆరురోజుల్నుంచీ మాటలుకూడా లేవు. వీరి దాంపత్య కలహాలు చాలాభాగం తేలికగానే తీరిపోతూ వుంటయ్. మామూలు ఒక ఎత్తిపొడుపు, రెండుమూడు నాతి తీక్ష్ణ వాక్యబాణాలూ, తదుపరి అహింసాత్మక సత్యాగ్రహం. మాటలు బిగింపు! చివర కొకరోజు హఠాత్తుగా సంధి! తిరిగి కలయిక! ఇలా తరుచుగా జరుగుతూనేఉంటుంది. కాని, అలా గని అంత నిర్లక్ష్యంగా వదిలేందుక్కూడా వీల్లేదు. భార్యకు జంతుజాలం అంటే బొత్తిగా సరిపడదు. వంశలోచనబాబుకు ఒకసారి కుక్కల్ని పెంచాలని సరదా కలిగింది. కాని అతని భార్య గట్టిగా ఎదిరించడంవల్ల సరదా సరదాగానే వుండిపోయింది. ఇప్పు డొకపోట్లాట జరుగుతూండగా, ఇంకో మేకనుకూడా తీసుకపోతే — ఏడవాలనుకునే ఆమెకు కన్నతండ్రి కనిపించినట్టు! రావుబహద్దర్ నడుస్తూనే భార్యతో కాల్పనిక వాగ్యుద్ధం చేయసాగాడు.

ఈ మేకపోతును నేను పెంచే తీరుతాను. అడ్డుచెప్పటానికి ఎవరి కధికారం వుంది? స్వతంత్రంగా ఒక సరదా తీర్చుకోవటానికి తనకు హక్కు లేదా? తాను పరువు మర్యాదలూ, గౌరవ ప్రతిష్ఠలూ గల వ్యక్తి. బేల్‌ఘాటారోడ్డులో తన కొక పెద్దమేడ వుంది. బోలెడు భూమి వుంది. తా నొక బిరుదుగల ఆనరరీ మేజస్ట్రేటు! యాభై రూపాయల వరకూ జరిమానా, మాసంరోజులవరకూ శిక్ష వెయ్యగలడు— ఐతే యీ దిగు లెందుకూ? సిగ్గెందుకూ? నర్వస్‌నెస్ దేనికీ? వంశలోచనబాబు తన మనస్సును మాటిమాటికీ ప్రబోధించుకోసాగాడు. తా నిక ఎవర్నీ లక్ష్య పెట్టడు!

*　　*　　*

వంశలోచనబాబు డ్రాయింగ్ రూంలో ప్రతిరోజూ ఇష్ఠాగోష్ఠి సాగుతూ వుంటుంది. అందులో చాలామంది రాజాలూ, మహారాజాలూ నిత్యం వధింపబడుతూ ఉంటారు: గవర్నరూ, సురేన్ బెనర్జీ, మోహన్‌బాగాన్ ఫుట్‌బాల్ టీమ్, పరమార్థతత్వం, పొరుగింటి ముసలితాకూర్ శ్రాద్ధం, ఆలీపూర్ మ్యూజియంకు కొత్తగా వొచ్చిన మొసలి — ఒకటేమిటి — ఏ ప్రసంగమూ వొదిలి పెట్టరు. ప్రస్తుతం వారంరోజులనించీ పులినిగూర్చి చర్చిస్తున్నారు. ఈ సందర్భంలోనే నిన్న వంశ

లోచనుని బావమరిది నగేన్‌కూ మేనల్లుడు ఉదయునికీ చేతులు కలవటం వరకూ వచ్చింది. కాని ఇతర సభ్యులు చాలాకష్టంమీద వాళ్ళు కలబడకుండా ఆపగలిగారు.

వంశలోచనుని డ్రాయింగ్‌రూం చాలాపెద్దది. బాగా అలంకరింప బడింది కూడా - అంటే, ఎన్నో పటాలూ, అద్దాలూ, అలమరలూ, కుర్చీలూ, ఇత్యాదులతో భర్తీ! మొదట ప్రవేశించగానే మనదృష్టి కార్పెట్‌మీది పిల్లిపైన పడుతుంది. నల్ల బ్యాక్ గ్రౌండ్‌మీద మబ్బురంగు పిల్లి. యుద్ధంమూలాన బజారులో తెల్ల వూలు దొరక లేదు. కాబట్టే పిల్లికి యీ దుర్దశ పట్టింది. సర్వసాధారణులకు తెలియు నిమిత్తమై బొమ్మకింద పెద్ద పెద్ద ఇంగ్లీషు అక్షరాలలో C A T అని రాసివుంది. దానిక్రింద రచయిత్రిపేరు - "మానినీదేవి" - యీమే ఇల్లాలు.

ఎదురుగా వున్న గోడమీద రాధాకృష్ణుల తైలచిత్రం వొకటి వుంది. కృష్ణుడు రాధాసమేతంగా కదంబవృక్షం క్రింద నిలబడివున్నాడు. గొప్ప సర్ప మొకటి వారిని నలిపి వెయ్యటానికి ప్రయత్నిస్తూవుంది. కాని రాధాకృష్ణులకు మాత్రం వీసంకూడా భయంలేదు. కారణం సర్పం నిజమైంది కాదు. ఓంకారం మాత్రమే! ఇంతేకాక శ్వేతస్త్రీల చిత్రాలుకూడా వున్నాయి. వాటి ఒంటిమీద సిల్కు చీరెలూ, వాటి తలమీద నల్ల పట్టుదారంతో చెయ్యబడ్డ వెంట్రుకలూ మైదాతో అంటించి వున్నాయి. ఇన్ని చేసినా అవి తమ ముఖా లింకా తెల్లముఖాలని కేకలువేసి చెప్పు తున్నాయి. వాటి తిక్క అణచటానికై బలవంతంగా వాటి ముక్కులకు బులాకులు కుట్టివేశారు! గోడలో వున్న రెండు అల్మారాలలో పింగాణీబొమ్మలూ, గాజు సామా నులూ కుక్కి కుక్కి వున్నాయి. పైన పడకగదిలోవున్న నాలుగు అల్మారాలలో వీటికి చోటు దొరకనందున యివి క్రిందకు వొచ్చి ఆశ్రయించాల్సివొచ్చింది. ఇంతే గాక యింకా నానావిధాలైన వస్తువులూ వున్నాయి - రాజారాణీ పటం, రావు బహ ద్దర్‌కు తెలిసిన, తెలియని, చిన్నా పెద్దా దొరల ఫొటోలు, గిల్టు ఫ్రేములో వున్న అద్దము, గడియారమూ - రావుబహద్దర్ పట్టా - చాలా సన్మానపత్రాలూ - ఇత్యా దులు చాలా, చాలా -

ఇవాళకూడా సకాలానికే సభ కూడింది. వంశలోచనబాబు షికారుకు వెళ్ళి యింకా తిరిగిరాలేదు. వీరి ఆంతరంగిక మిత్రుడు వినోదబాబు చంకక్రిందకు దిళ్ళు లాక్కొని, మోచేతి ఆధారంతో తివాసీమీద పడుకొని న్యూస్‌పేపరు చదువుకుంటున్నాడు. వృద్ధ కేదారచటర్జీ చేత్తో హుక్కా పట్టుకొని కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. నగేన్ ఉదయులు అతికష్టంతో కోపం ఆపుకొని మోకాళ్ళమీద కూర్చొని ఉన్నారు - ఎప్పుడు వీలు చిక్కుతుందా కలియబడేందు కన్నట్టు!

ఎక్కువసేపు ఊరుకోలేక ఉదయు డన్నాడు. "నీ వేమైనాచెప్పు....పులి కొలత తోకతోసహా ఎప్పుడూ ఉండదు. అలాగైతే స్త్రీలకొలత జుట్టుతోసహా ఎందుకు వుండకూడదూ ? మా ఆడంగులజుట్టు మూడు అడుగులకు తక్కువ ఉండదు. అప్పుడు నువ్వు చెప్పేలెక్కన — మావాళ్ళ కొలత ఎనిమిది అడుగులా ?''.

''చూడు ఉదయ్ ! నీ భార్యవర్ణన నేను వినకూర్చోలా ! పులి సంగతి ఏమైనా చెప్పేది ఉంటే చెప్పు'' — అన్నాడు నగేన్.

చటర్జీ మహాశయునకు మత్తువొదిలింది ''హుం. మీ కిక పులి తప్పితే రెండో జంతు వేదీ దొరకలే ?'' అన్నాడు.

ఇంతలో వంశలోచనుడు మేకపోతును తీసుకొనివచ్చాడు.

"వహ్వా ! భలే మేకపోతు ! ఎంతకు కొన్నావోయ్ ?" అన్నాడు వినోదబాబు.

"దివ్యంగా వుంది........"

వంశలోచనుడు సంగతంతా చెప్పాడు.

"బేవార్సు సొత్తు ఎక్కువరోజులు వుంచటం మంచిదికాదు. త్వరగాకానీ — రేపే ఆదివారం, సఫాచేసివేదాము'' అన్నాడు వినోదుడు.

''దివ్యంగా వుంది. కొవ్వుకూడా తన్నుకొస్తోంది.'' అన్నాడు చటర్జీ మహాశయుడు మేకపోతు పొట్ట వొత్తుతూ.

నగేనుడు మేకపోతు తొడ పట్టుకొని — "ఊహుం. ఒక దేకిసా కూరకంటే ఎక్కువకాదు. ఉల్లిపాయలూ, పసుపూ కాస్త ఎక్కువగా పడవలసివుంటుంది" అన్నాడు.

ఉదయు డన్నాడు— "అబ్బ ! మావాళ్ళు కూరచేస్తారూ — చెప్పటానికి......."

నగేనుడు గుడ్లు ఉరుముతూ — "ఉదయ్ ? మళ్ళీ —" అన్నాడు.

వంశ : "మీ కిక జంతువులను చూసినప్పటినుంచీ తినా లనేనా? ఒక అసహాయ ప్రాణి మనల్ని ఆశ్రయిస్తే కూర చేద్దామా కబాబు చేద్దామా అని మీరు కొట్టుకు చస్తున్నారు."

మేక సంగతి విని వంశలోచనుని సప్తవర్షీయకన్య టెంపీ, సర్వకనిష్ఠ పుత్రుడు ఘంటూ పరుగెత్తుకొచ్చారు.

"నాన్నా, నే మేకను తింతా, మేక మ-మ-మాం" ఘంటూ అన్నాడు.

"ఛో...ఛో...వినీ వినీ తింటం నేర్చుకున్నావు" అన్నాడు వంశలోచనుడు.

"నాన్నా, నేను మేకను పెంచుతా. నా కొక ఎఱ్రతా డివ్వు" అని టెంపీ అడిగింది.

వంశ : "సరే ముందు దీనికి మేతా గీతా చూడండి. తర్వాత దీనితో మీ ఇష్టం వొచ్చినట్టు ఆడుకోవచ్చు."

టెంపీ : "మేక పేలేంటి నాన్నా ?"

"పేరుకేం భాగ్యం — చాలా పేర్లున్నాయి. భాసురక, దధిముఖ, మసీపుచ్ఛ, లంబకర్ణ" వినోదుడు చెప్పుతున్నాడు.

"లంబకర్ణ బాగుంది" అన్నాడు, చటర్జీ.

వంశలోచనుడు కుమారైను చాటుకు తీసుకుపోయి "టెంపీ ! మీ అమ్మ ఏం చేస్తోందీ ?" అని అడిగాడు.

టెంపీ : "ఇప్పుడే స్నానాలగదిలోకి పోయింది."

వంశ : "సరిగ్గా చూశా ? అలాగైతే ఒక ఘంటవరకూ ఫరవాలేదు ? చూడు — త్వరగా పోయి గుఱ్ఱపుదాణాలోంచి రెండు దోసిళ్ళు శనగలు తీసుకువొచ్చి మేకపోతుకు పెట్టమని దాసీతో చెప్పు."

* * *

ఉత్సాహాతిశయంలో టెంపీ తండ్రిగారి ఆదేశం మరిచిపోయింది. మేకపోతు మెళ్ళో ఎఱ్రతాడు కట్టి లాక్కుంటూ ఇంట్లోకి తీసుకుపోయి "అమ్మోయ్! త్వరగా రా లంబకర్ణను చూద్దుకాని" అని కేక వేసింది —

మానిని స్నానాల గదిలోంచి ముఖం తుడుచుకుంటూ బైటికి వొచ్చింది— "చావు దాంతో — ఎవరు తీసుకొచ్చారూ దాన్ని ? తీసుకుపో — ఓ దాసీ — ఓ వాతాసీ త్వరగా, యీ మేకను బైటికొట్టు, చీపురు తీసుకొని —"

ఘంటూ : "గుల్లం గుల్లం అని ఆడుకుంటా."

మానిని : "జాగర్త ! మీ ఆటలూ గీటలూ వొదిలిస్తా, ఘరానా మనుషులూ — మేకల్ని పెంచటమూనూ ! బైటికి కొట్టండి, బయటికి ! ఓ దర్వాన్ — ఓ చుకందర సింగ్ ?"

"హుజూర్" అని కేకవేసి చుకందరసింగ్ హాజరయ్యాడు. శీర్ణ ఖర్వాకృతి వృద్ధుడు. భయంకర మైన గొంతూ, అంతకంటే భయంకర మైన పేరూ — వీటి బలంతోనే యితను, దొంగలనుంచీ, దోపిడిగాండ్రనుంచీ, యీ దేవిడీని రక్షిస్తోవున్నాడు.

"బహుత్ అచ్ఛా"

ఇంటి లోపలి గోల విని ఇక యుద్ధం తప్ప దని రావుబహద్దర్ నిశ్చయించు కొని, మనస్సును పురికొల్పుకుంటూ లోపలికి వచ్చాడు. ఇల్లాలు అతనివంక చూడ కుండానే దర్వాన్‌తో అంది ; "ఏయ్ ! చుకందర్ సింగ్ ! ఈ మేకను బయటికి కొట్టు. ఇది మళ్ళీ నాకు కనపడిందా నీ వీపు పగలగొట్టిస్తా."

''బహుత్ అచ్ఛా !'' అన్నాడు చుకందరసింగ్.

వంశలోచనుడు దీనికి విరుద్ధంగా ఆజ్ఞాపించాడు : "చూడూ చుకందర్ సింగ్ ! యీ మేక బయటికి పోయిందంటే నీ ఉద్యోగంకూడా దానితోపాటే పోతుంది."

"బహుత్ అచ్ఛా !" అన్నాడు చుకందర్ సింగ్.

మానిని భర్తపైపు ఒక అగ్నిబాణం వొదిలి "ఆఁ, ఔంపీ ! దౌర్భాగ్యురాలా ! పొద్దుపోయింది—అన్నం అఘోరించవూ ? సరే, మేకపిల్లతో నువ్విక్కడ ఊరేగు. నేను రేపే పోతున్నా హాట్ఖోలా —"

హాట్ఖోలాలో గృహిణి పిత్రాలయం.

వంశలోచనుడు : "ఔంపీ, డ్రాయింగ్ రూంలో పక్కవేయమని దాసీదానితో చెప్పు — నేను ఈ మెట్లు ఎక్కి దిగా లేకుండా ఉన్నాను. ఠాకూరుతో మాంసం కూడా తిననని చెప్పు. కాసిని పూరీలూ, కాస్త పప్పూ, కొద్దిగా కూరా చాలు —" అన్నాడు.

* * *

పూర్వం గొప్పవారి అంతఃపురాల్లో ఒక్కొక్క కోపగృహం వుంటూ ఉండేది. కుపిత ఆర్య నారీమణులు పనిపడ్డప్పుడు దాన్ని ఆశ్రయిస్తూవుండేవారు. కాని ఆర్య పుత్రులకుమాత్రం అలాంటి పక్కా బందోబస్తు ఏమీలేదు, అందువలననే వారు ఒక భార్యతో కలహిస్తే రెండో భార్య గుమ్మం తొక్కుతూఉండేవారు. ప్రస్తుతం ఖర్చులు పెరిగి డబ్బు తరగటంవల్ల — యీ చక్కని పూర్వాచారం లోపించి పోయింది. ఇప్పుడు స్త్రీలకు శరణ్యం పడకగదిలో నేలమీద చాప — యింకా కొంచెం వ్యవహారం ముదిరితే కన్నవారి యిల్లూ — ఇక భర్తలకు ఏకైక ఆశ్రయం డ్రాయింగు రూము.

భోంచేసిన తర్వాత వంశలోచనుడు డ్రాయింగు రూంలో వొంటరిగా శయనించాడు. చీకటిగా ఉండుటవల్ల వీరికి నిద్రపట్టలేదు. గదిలో ఒక మూలను సెమ్మా మీద ఆముదపుదీపం కునారిల్లుతూ వెలుగుతోంది. కొంచెంసేపు అటూ ఇటూ పొర్లి వంశలోచనుడు లేచి, లైటు వేసి భగవద్గీత తీసి చదవసాగాడు. ఇలాటి దుస్సమయాలలో వీరికి యీ గీతే సహాయం. భార్యతో అసహయోగం కలిగినప్పుడు వీరు దీనిని తీసుకొని కాగితాలు తిరగవేస్తో, ప్రపంచంయొక్క అనిత్యతను మననం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తోంటారు. కర్మయోగం చదువుతూ వంశలోచనుడు ఆలోచించసాగాడు : మానిని ఈ విధంగా ప్రవర్తించటానికి తనేమి అన్యాయంచేశాడు ? తండ్రిగారింటికి వెళ్ళుతుందట ! అబ్బ, ఎంత తలబిరుసు ! పోయిందా ? తానిక తీసుకురానే రాడు — గర్జుపడితే ఆవిడే తిరిగివస్తుంది. ఇల్లాలు

తన కిష్టమైన వస్తువులు కొంటూవుంటే తనకు యిష్టం లేకపోయినా నోరెత్తలేదు. మొన్న యీ మధ్యనేగా పదిహేను రాచ్చిప్పలూ, ఇరవై మూడు జాడీలూ, రెండు వందల యాభై రూపాయల దేకిశాలూ, పళ్ళేలూ, తుక్కూ దుమారమూ అంతా కొనుక్కొచ్చింది. ఇక తను మేకను పెంచేదగ్గరే తప్పువచ్చి కూర్చుంది! ఉహు, సహించినకొద్దీ —

లంబకర్ణ వరండాలో పడుకొని వొళ్ళు రుద్దుకొంటూవుంది. బర్మాచుట్టలు రెండు తింటంవల్ల నిద్రకూడా పట్టలేదు. రాత్రి ఒంటిఘంట ఆ ప్రాంతాన గాలి తీవ్రంగా వీచింది. చలిచలిగా వుండటంవల్ల లేచి నిలబడ్డది. డ్రాయింగ్ రూంలో మినుకు మినుకు మని వెలుగుతున్న దీపం దానికి కనిపించింది. లంబకర్ణ తనను కట్టిన త్రాటిని కొరికివేసి, వాకిలి తెరిచివుంటం చూచి డ్రాయింగ్ రూంలో ప్రవేశించింది.

ఆకలి వేస్తోంది దానికి. గది నాలుగువైపులా తిరిగి సూపర్‌వైజ్ చేసింది. తివాసీమీద న్యూసుపేపరు పడివుంది. నమిలిచూస్తే చప్పగా వుంది. ఇహ గీతలోని మూడధ్యాయాలు పొట్టను పెట్టుకొంది. గీత తింటంవల్ల నాలుకకూడా ఎండిపోయింది. ఎత్తుగా వున్న ముక్కాలిపీటమీద కూజా పెట్టివుంది. చూస్తే మెడ అంత ఎత్తు పోలేదు. లంబకర్ణ దీపంవద్దకు వెళ్ళి నాకి చూసింది. చాలా రుచిగావుంది. చప్పున ఆముద మంతా నాకేసింది. దీపం కొండెక్కింది.

* * *

వంశలోచనుడు సంధి కుదిరినట్టుగా కలగంటున్నాడు...పక్కకు పొర్లాడు — వేడిగా, మృదువుగా, స్పందనశక్తి వున్న స్పర్శ తగిలింది. నిద్రమత్తులోనే — "నీ వెప్పుడొచ్చావూ ?" అన్నాడు.

"హు, హు హు," — అని జవాబు.

ఇహ ఒకటే కేకలూ బొబ్బలూ! ''దొంగలు! దొంగలు! పులి పులి! — ఏయ్ చుకందర్ సింగ్! త్వరగా రా—నగేన్ — వుదో శీఘ్రంగా రండి — చంపేస్తోంది!"

చుకందరసింగ్ తన ముంగేరీ తుపాకీలో మందు కూరసాగాడు. నగేనుడూ ఉదయుడూ గొడుగూ, లాఠీ, టెన్నిసు బ్యాటూ — చేతికి చిక్కిందల్లా తీసుకొని పరుగెత్తుకొచ్చారు. మానిని గాభరాగా — రొప్పుతూ రోస్తూ, క్రిందికి దిగివచ్చింది.

వంశలోచనునికి నింపాదిగా అంతా అర్థమైంది. లంబకర్ణ రెండుమూడు చేతిపోట్లు తిని — "బే బే — " అని అరవ సాగింది!

'పులి అయినా బాగుండే'దని వంశలోచనుడు అనుకొన్నాడు! 'బాగా శాస్తి జరిగిం'దని మానిని అనుకొంది!

ఎవరయినా పెద్దమనిషి మేకను పెంచుతాడేమో కనుక్కురమ్మని వంశలోచనుడు ఉదయాన్నే చుకందర్‌సింగును బయటకు పంపించాడు, డబ్బు కక్కుర్తికి అమ్మని వాడూ, మాంసానికి ఆశపడి కోయనివాడూ, సరదాగా పెంచేవాడూ – ఈయనకు కావాలి. వాళ్ళకూ వీళ్ళకూ మేకను యివ్వడు!

ఎనిమిది ఘంట లయింది. వంశలోచనుడు వరండాలో కుర్చీమీద కూర్చుని మంగలిచేత గడ్డం చేయించుకొంటున్నాడు. వినోదబాబూ, నగేనుడూ అమృత బజారు పత్రికలో డల్‌హౌసీ వర్సెస్ మోహన్‌బాగాన్ (ఫుట్‌బాల్ మ్యాచ్) చూస్తున్నారు. ఉదయుడు జీడిమామిడికాయలు బేరం చేస్తున్నాడు. ఇంతలో చుకందర్‌సింగ్ వచ్చి సలాము చేసి – "లాటూ బాబూ ఆయే హైఁ" అన్నాడు.

ముగ్గురు అనుచరులతో సహా లాటూబాబు వరండాలోకి వచ్చి నమస్కారం చేశాడు. వచ్చినవా రందరి వేషాలూ దాదాపు ఒకే రకంగా వున్నాయి. మెడమీది వెంట్రుకలు అంటకత్తిరించి – నెత్తిమీదిజుట్టు క్రిందకు వాలి వుంది. ముందువైపున నాలుగు వెంట్రుకలు మాత్రం పాము పడగమాదిరిగా ఎత్తుకొని వున్నాయి. చేతికి పాకెట్‌వాచీ, మెడదగ్గరనుంచీ మోకాళ్ళవరకూ పంజాబీ లాల్చీ – దానిలోగుండా గులాబీరంగు బనీను బయటికి కనబడుతూ వుంది. కాళ్ళకు పుల్ స్లిప్పర్లూ – చెవిలో సిగరెట్టుపీకా.

"మీ రాక ఎక్కడనుంచి?" – వంశలోచనుడు అడిగాడు.

"మాది బేల్‌ఘాటా కిరోసిన్ బ్యాండ్. బ్యాండ్ మాస్టరు నటవరనందిని నేనే. అందరూ నన్ను లాటూబాబూ అంటూ వుంటారు. మీ రొక మేకను ధర్మం చేస్తారని తెలిసి, విచారించి పోదా మని వచ్చాము" అన్నాడు లాటూబాబు.

"మీరు డబ్బా వాయిస్తోవుంటారా?" అని వంశలోచనబాబు అడిగాడు.

లాటూ: "డబ్బా ఏమిటిసార్! శాస్త్రరీత్యా కన్సర్టు వాయిస్తాము. ఇదిగో యీయన నవీన నియోగి – క్లారియనెట్; యీయన నవకుమార నందన్ – ఫ్లూట్, యీయన నరహరినాగ్ – వయొలిన్; వీరుకాక యింకా హార్మోనియం, డోలు తాళాలు – అందరం కలిసి పందొమ్మిదిమంది వున్నాము. బర్మాఆయిల్ కంపెనీలో మేము పనిచేస్తో వుంటాము. మా చిన్నదొరగారి పెళ్ళికి మాకు సెలవిచ్చారు. బ్యాండు వాయించాము. దొరగారు వుబ్బిపోయి టైటిల్ యిచ్చారు – 'కిరొసిన్ బ్యాండ్'? అని.

వంశ: "చూడూ, మాదగ్గర ఒక మేకపోతుంది, దాన్ని మీకిస్తాను. కాని –."

లాటూ : "మేము పందొమ్మిదిమంది వున్నాము. ఒక్క మేకపోతు ఏమవుతుంది సార్ !...ఏమంటావోయి నరహరీ ?

వంశ : "మీరు దాన్ని అమ్మకుండా, కోయకుండా, శ్రద్ధగా పెంచే షరతుమీద నైతేనే యిస్తాను."

లాటూ : "మీరన్నీ విచిత్రమైన సంగతులు సెలవిస్తున్నారండీ! ఘరానా మనుష్యులు ఎక్కడన్నా మేకను పెంచుతారూ ?"

నరహరి : "మరకకూడా కాదు పాలివ్వటానికి !''

నవీన : "చిలకకూడా కాదు పలకటానికి !"

నవకుమార్ : ''గొర్రెకూడా కాదు బొచ్చుకన్నా ఆశపడటానికి !"

వంశ : ''అదేదైనా కానీండి. నాకు మీతో అధికప్రసంగం చేయటానికి తీరికలేదు. కావాలో అక్కరలేదో తేల్చివేసెయ్యండి."

లాటూబాబూ మెడ గోక్కోసాగాడు : నరహరి అన్నాడు — "తీసుకు పదవోయ్ లాటూబాబూ, తీసుకుపద. పెద్దమనుష్యులు అంతగా చెప్పుతున్నప్పుడు !"

వంశ : "దాన్ని అమ్మకూడదనీ, కోయగూడదనీ మాత్రం జ్ఞాపకం వుంచుకోండి.''

లాటూ : "ఆవిషయమై మీరు భయపడనక్కర్లేదు. లాటూనందీ మాతప్పుడు కాడు.''

లంబకర్ణను తీసికొని బేల్‌ఘాట్ కిరోసిన్ బ్యాండ్ వెళ్ళిపోయింది.

''ముండాకొడుకులు తీసుకుపోతున్నారు గాని నాకు నమ్మకంలేదు'' — అన్నాడు వంశలోచనుడు విచారంతో.

"నీ వేమీ దిగులుపడబోకు. నీ మేక గంధర్వలోకంలో నివసిస్తుంది" అని వినోదుడు ధైర్యం చెప్పాడు.

* * *

సాయంత్రం మామూలుగా సభ కూడింది. ఇవ్వాళకూడ పులినిగురించే చర్చ జరుగుతోంది. చటర్జీగారు చెప్పుతున్నారు — "అది మీ పొరబాటు, పులి అనే జంతువు వేరేలేదు. అదొక అవస్థాభేదం — గొంగళిపురుగునుంచి సీతాకోకచిలుక అయినట్లు. నిన్నగాక మొన్న మీరు డార్విన్ అఘోరించారు. మా కిది గోచీపెట్టి నప్పటినుంచీ తెల్సిందే : మన రావుబహద్దరు మేకపోతును వెళ్ళగొట్టి చాలా తెలివి గలపని చేసాడు. కోసుకుతింటే చిక్కులేదుకాని — ఇంట్లో వుంచి పెంచటంమాత్రం, ఉహుఁ —"

వంశలోచనుడు కొత్తగీత కొని చాలా తన్మయుడై చదువుతున్నాడు – 'నాయం భూత్వా భవితావా నభూయః' – అంటే ఆత్మ ఒకసారి వుంటే మరల నశించేదికాదు. 'అజోనిత్యం' – అజో అంటే మేక. కాని, మేక పోయిన తర్వాత ఇవ్వాళ సంధి కుదిరినా కుదరవచ్చు.

"హే కౌంతేయ ! తమ రొకమాటు గీత ఆవల పెట్టి చటర్జీగారి మాటలు వినండి. మనోబలం కలుగుతుంది !" అన్నాడు వినోదుడు.

ఉదయుడు : "నే నిప్పుడు సిమ్లా పోలా –"

నగేన్ : "కోతలు కోయబోకు వూదో - నీపరుగు ఎంతవరకో నాకుతెల్సు ! మనపక్క స్టేషనేగా హద్దు :"

ఉదయ : "మా మామ తండ్రి సిమ్లాలోనే వుండేవాడు. మా ఆవిడకూడా అక్కడే పెరిగింది. అందుకనే రంగంత –"

నగేన్ : "ఖబర్‌దార్, వూదో !"

చటర్జీ : "నే చెప్పేది వినండీ - మఝలిపూరులో వుండే చరణఘోషును ఎరుగుదురు కదూ ?...అతని దగ్గర ఒకే మేకపోతు వుండేది. దాని పేరు భూటే. ముండాది తిని తెగబలిసి ఏ మాదేది ! యింతింత...కొమ్ములూ, ఇంత...గడ్డము! ఒక రోజు ఘోషు ఇంట్లో భోజనాలు, పూరీ, పులావు, మాంసమూ - అన్నీ ! చేతులు కడిగేటప్పుడు చూస్తిమికదా – భూటే మాంసం తింటోంది. చెప్పాను. "చూచావా ఘోష్ ! ఇప్పుడే యీ మేకను కొట్టేసేయి. పిల్లా జల్లతో కాపురం వెలిగిస్తున్నావు, భయం లేదూ?" ఘోషు నామాట వినలేదు. బీదవాడిమాట అనుభవం మీదగాని తెలిసిరాదు. ఆ మరునాడే భూటే మాయమైంది. ఊరంతా వెదికాము. ఎక్కడా కనపడలేదు ; ఒక యేడాది గడిచాక బాబూ, అదే మేక సుందరవనంలో కనిపించింది ! కొమ్ములు లేవనే చెప్పాలి, గడ్డం దాదాపు అంతా రాలిపోయింది. నోరు రాచిప్పవలె తెరుచుకొనివుంది. రంగు పచ్చి పసుపు. దానిమీద మిస్టర్ ! మచ్చలు మచ్చలూ ! చారలు చారలూ ! కేక వేశాము – "భూటే :" అని. భూటే గాండ్రుమంది. దూరాన్నుంచే సలాము పెట్టి తిరిగి వచ్చాము.

"లాటూబాబూ అయే హైం,"

అనుచరులతో సహా లాటూబాబు ప్రవేశించాడు, లంబకర్ణకూడా వెంటవుంది. వినోదు దడిగాడు – "ఏం బ్యాండ్ మాస్టర్. మళ్ళీ ఏం పనిమీద ?"

లాటూబాబులో ఆ పూర్వపు కళ లేదు. క్రాపు అంతా చెరిగిపోయింది. కళ్ళు

గుంటలుపడ్డయ్. చొక్కా చిరిగిపోయింది. కళ్ళవెంట నీరు కారుస్తో అన్నాడు — "నాశనమైనాను సార్ ! సొమ్ము పోయి చస్తున్నాను. హో-హో-హో."

"ఎందు కలా ఏడుస్తావు లాటూబాబూ ! కొంచెం ధైర్యం తెచ్చుకో. అయ్యగారేదో ఒకదోవ చూపకపోరులే" అని నరహరి ఓదార్చాడు.

"ఏమయిందేం ?...సంగ తేమిటి ?" వంశలోచనుడు భయంతో అడిగాడు.

లాటూ : "సార్ : ఆ మేక — "

"హుఁ, నేను చెప్పలా ?" అన్నాడు చటర్జీ.

"దూరాన్నుంచే సలాం పెట్టి తిరిగివచ్చాము"

లాటూ : "డోలు చర్మం కొరికింది. ఫిడేలు నరా లన్నీ తింది. హార్మోనియం బెల్లోస్ చప్పరించివేసింది. ఇంకా — ఇంకా . ఈ పంజాబీలాల్చి కొరికి తొంభై రూపాయల నోట్లు — హో-హో-హో — "

నరహరి : "తినేసింది సార్, మేక కాదిది సైతాను : అంతా పోయింది. ఇక లాటూ ప్రాణాలే మీకోసం గుటగుట లాడుతున్నై."

వంశ : "మాంచి చిక్కులో పడవేసిందే.''

నరహరి : "సలామ్ హుజూర్ ! లాటూ స్థితి కాస్త చూడండి. ఏదో ఏర్పాటు చేయకపోతే పాపం చచ్చిపోతాడు."

వంశలోచనుడు కొంచెం ఆలోచించి – "భేది కిస్తే?'' అని అన్నాడు.

"ఏమి సార్, యిదేనా మీ తీర్పు ! డబ్బుపోయి మే మేడుస్తుంటే మీరు భేదికి తీసుకోమంటారా !" అన్నాడు లాటూ శోక గద్గదస్వరంతో.

వంశ : "నీవు కాదు తీసుకోవటం – మేకకు యివ్వమని చెప్పాను."

"నాశన మైపోయాను సార్"

నరహరి : "అయ్యయ్యో, తమకు ఆ మేకసంగతి తెలియదు బాబూ ! ఎప్పుడో జీర్ణించుకొనివుంటుంది. ఫిడేలు నరాలూ, డోలు చర్మమూ, హార్మోనియం బెల్లోస్ – అన్నీ హరించి వుంటై – యిక నో ట్లేమిలెక్క !"

వినోద : "లాటూబాబు పుర్రెమాత్రం అట్టేపెట్టింది – చర్మం తిని.''

వంశ : "వినోద్ ! జరిగిం దేమో జరిగింది. ఇహ నీవే డామేజస్ (నష్టపరిహారం) నిర్ణయించు – పాపం వాళ్ళు నష్టపడకుండా, నాకు అన్యాయం జరగకుండా ! ఇవ్వాళటికి మేక యింట్లోనే వుంటుంది. రేపు ఏదో ఒక ఏర్పాటు చేస్తాను."

అనేక రేట్లు వేసి — కమీషన్లు కొట్టివేసి, వందరూపాయలకు తేల్చాడు వినోదుడు వంశలోచనుడు బేరం చేయలేదు.

లాటూబాబు ముతా డబ్బు తీసుకు వెళ్ళిపోయింది.

లంబకర్ణ మళ్ళీ వచ్చిందని వి౦ టేంపీ పరుగెత్తుకొచ్చింది. వినోదుడు అన్నాడు — "టేంపీరాణీ! శీఘ్రంగా పోయి మీఅమ్మతో చెప్పు — రేపు మే మిక్కడ భోంచేస్తా మని. పూరీ పులావు, మాంసం —"

టేంపీ: "నాన్నగారు యిహ మాంసం తినరు."

వినోదు: "ఏమిటీ నిజమేనంటోయి వంశూ? ప్రేమ ఒక మేక మీద నుంచి విశ్వంలో వుండే మేక లన్నిటిమీదికీ ప్రాకిందా ఏం? — సరే నీవు తినవద్దులే, మేమే తింటాము. పో టేంపీ, అన్నీ సమకూర్చ మని మీ అమ్మతో చెప్పు."

టేంపీ: "ఇప్పుడు కుదరదు. అమ్మా నాన్నా పోట్లాడుకున్నారు. మాట్లాడు కోవటంకూడా లేదు."

వంశలోచనుడు కసరుతో అన్నాడు — "ఆఁ ఆఁ! మాటలు కూడా లేవూ? నీ కంతా తెలుసు! పోపో, పెద్ద పెత్తనగత్తె వయ్యావు!"

టేంపీ: "బలే బాగా వుంది. నా కేమీ తెలియదనుకుంటున్నా వేం? — అలాఅయితే అమ్మ అన్నీ నా కెందుకు చెప్పుతుంది! టేంపీ, పంఖా మరమ్మతు చేయించాలి, టేంపీ, ఈనెల్లో యింకో రెండువందలు కావాలి — అని, మరి నీ కెందుకు చెప్పదూ?"

వంశ: "ఇహ చాలించు వాగుడు."

వినోద: "రావుబహద్దర్! అమ్మాయిని ఎక్కువగా కసరబోకు — ఇంకా చాల సంగతులు కక్కేస్తుంది. వ్యవహారం బాగా బెడిసిందా ఏం?"

వంశ: "ఇప్పటి కంతా తేలిపోయేదేనోయి. ఈ మేక ఒకటి వచ్చి మళ్ళీ మొదటికి తెచ్చింది."

వినోద: "ముండాది విభీషణుడి మాదిరిగా లంకకు చేటు తెచ్చింది. నీకూ కూడా అంత మమకార మెందుకోయ్ దానిమీద? నీటిలో వుంటూ మొసలితో విరోధం తెచ్చుకోవటం అంత తెలివిగలపని కాదు!"

వంశలోచనుడు దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచి — చూద్దాం రేపు ఏదో ఒహటి'' అన్నాడు

ఆ రాత్రి వంశలోచనుడు డ్రాయింగురూంలో విరహశయ్యమీదే కాలం గడిపాడు మేకను గుర్రపుశాలలో కట్టివేశారు. ఉపద్రవం చేయటాని కేమీ వీలుచిక్కలేదు.

* * *

మర్నాడు సాయంత్రం అయిదున్నర ఘంటలకు, వంశలోచనుడు షికారుకు

బయలుదేరబోతూ, తన నెవరన్నా చూస్తూన్నారేమో నని యింటి నాలుగువైపులా చూశాడు. భార్యాపిల్లలు పైన వున్నారు. చుకందరసింగు తన గదిలో కూర్చొని భంగు కలుపుకొంటున్నాడు. లంబకర్ణ గుర్రపుశాలలో కట్టివేసివుంది. ఆ కట్టుత్రాటి హద్దులోనే అది ఎగిరి, గంతు లేస్తోంది. వంశలోచనుడు చప్పుడు చేయకుండా త్రాడు విప్పి మేకతో సహా బయటపడ్డాడు.

దోవలో ఎరిగినవా రెవరయినా కనబడతారేమో నని వంశలోచనుడు రాజమార్గం వదలి సందులు గొందులగుండా పోసాగాడు. పోతూపోతూ ఒక అంగట్లో జిలేబి పొట్లంకూడా కట్టించాడు. క్రమంగా జనసమ్మర్దం వదిలి జనశూన్యంగా వున్న కాలువగట్టుకు చేరాడు.

ఇవ్వాళ యీయన తన చేతులమీదుగా లంబకర్ణను విసర్జిస్తాడు. ఎక్కడ దొరికిందో అక్కడే వదిలేస్తాడు. తర్వాత దాని నొష్ట నేది రాసివుంటే అది జరుగుతుంది. మామూలుచోటుకు వచ్చాక వంశలోచనుడు జిలేబీపొట్లం తీసి లంబకర్ణ ముందు పెట్టాడు. తర్వాత జేబులోంచి కాగితంముక్క తీసి యిలా వ్రాశాడు.

"ఈ మేక బేల్‌ఘాటా కాలువ వొడ్డున దొరికింది. పోషించలేక మరల దీన్ని యిక్కడే వదిలేస్తున్నాను. అల్లా, కాళీ, ఏసుక్రీస్తూ సాక్షి – దీ న్నెవరూ చంప కూడదు."

వ్రాయటం పూర్తి అయాక కాయితం మడిచి ఒక చిన్న రేకుడబ్బీలో పెట్టి, లంబకర్ణ మెడలో చాలా జాగ్రత్తగా కట్టాడు. తర్వాత వంశలోచనుడు లంబకర్ణ వొంటిమీద ఆఖరుసారి చేయివేశి నిమిరి నెమ్మదిగా తప్పుకుపోయాడు. లంబకర్ణ అప్పుడు ఆహారంలో మగ్నమైవుంది.

దూరం వచ్చి కూడా వంశలోచనుడు మాటిమాటికి వెనక్కు తిరిగి చూడ సాగాడు. లంబకర్ణ అప్పటికి ఆహారం పూర్తిచేసి అటూ ఇటూ చూస్తోవుంది. తన్ను చూసిందా వెంటబడుతుంది – ఇటు ఆకాశంవంక చూద్దామా సరిగా లేదు. వంశలోచనుడు త్వరత్వరగా నడువసాగాడు.

ఉహుఁ. ఇహ నడవలేడు. ఆయాసం వచ్చేసింది. రోడ్డు ప్రక్కన ఒక మర్రి చెట్టువుంది. వంశలోచనుడు దానిక్రింద కూర్చొబడ్డాడు. లంబకర్ణ ఇహ కన బడటంలేదు; తన కిక ముక్తి ! – ఇంకా కొన్నాళ్ళున్నట్టయితే జడభరతుని గతి పట్టేది. ఈ దరిద్రపు నల్లజీవానికి ఆశ్రయం యివ్వబోయి తాను చాలా కష్టాలు పడ్డాడు. గృహిణికి దానిమీద గొంతువరకు వుంది. స్నేహితులూ, చుట్టాలూ, దాన్ని తింటానికి నోరు తెరుచుకొని కూర్చున్నారు. తా నొక్కడూ ఎంతవరకని

సరుకు వస్తాడు ? అయ్యారే ! సత్యయుగం ఎంత బాగుండేది ? శరణాగత కపోతం కోసం శిబిచక్రవర్తి తన దేహం యివ్వబోతే పట్టమహిషి పట్టుగానీ — సభాసదుల సతాయింపుగానీ, ఏదీకూడా అడ్డురాలేదు '

ఢం ఢం ఢం ఢాం ! ఆకాశంలో ఎవరూ దండోరా వేసేది ? వంశలోచనుడు చకితుడై పైవంక చూశాడు. ఆకాశం మధ్య సీసపురంగు పట్టీ వేసినట్టుగా వుంది. దూరాన ఒక గుంపు తెల్లకొంగలు రెక్కలు బాగా విసరుతూ పారిపోతున్నాయి. అంతా నిశ్శబ్దం — ఆకు కూడా అల్లాడటంలేదు. రానున్న ప్రళయానికి భయపడి స్థావర జంగమాలు చలనం లేకుండా స్థంభించిపోయినై. వంశలోచనుడు లేచాడు. కాని మళ్ళీ కూర్చున్నాడు. త్వరగా నడవడంవల్ల గుండె దడదడా కొట్టుకొంటోంది.

అకస్మాత్తుగా ఆకాశం కత్తితో నరికినట్టు రెండుగా చీలింది. ఒక్కటే మెరుపు. పెళపెళ పెళా — పగిలిన ఆకాశం తిరిగి అతుకు లేకుండా కలిసిపోయింది. ఈశాన్యపు దిక్కునుంచి పల్చని తెర ఒకటి కమ్ముకొస్తూంది. ఆ వెనకభాగ మంతా దానితో కప్పివేయబడింది. ముందుకూడా యిక ఆలస్యం వుండదు. ఇదిగో వచ్చేస్తుంది...వచ్చేసిందికూడా ! చెట్లూ చేమలూ నేలను ముద్దుపెట్టుకోటానికి వస్తున్నవి. ఎత్తుగా వున్న తాళవృక్షాలు తల లూపుతో తమ ఆక్షేపణ తెలియజేస్తున్నవి. కాకులు ఆర్తనాదం చేస్తూ ఎగరటానికి ప్రయత్నించి గాలితాకుడుకు ఆగలేక మళ్లీ చెట్టు కొమ్మనే పట్టుకొని కూర్చున్నవి. ప్రచండ మైన గాలి, ప్రచండతర మైన వృష్టి ! ఈ చిన్నితోటనూ ఈ క్షుద్ర కలకత్తానూ, ముంచివేయటానికి స్వర్గంలో వుండే ముప్పయిమూడుకోట్ల దేవతలూ బారులు తీరి పెద్దపెద్ద కుంభాలతో నీరు క్రుమ్మరించినట్లు మూసల ధారా, ధారల మధ్య మధ్య తుంపరలూ...భూమి అంతా జలమయం అయింది.

పరువు మర్యాదలూ, దుస్తులు గిస్తులూ అన్నీ పోయినై. ఇక ప్రాణాలు దక్కితే చాలు, దరిద్రపు మేక. ఏక్షణంలో...

వంశలోచనుని కళ్ళముందర వంగపండు రంగు ప్రకాశం ఆడిన ట్లయింది. దానితోపాటు ఆకాశంలో సంచితమైయున్న యిరవైకోట్ల వోల్టుల ఎలక్ట్రిసిటీ సమీపంలో వున్న నారికేళవృక్షపు బ్రహ్మరంధ్రాన్ని భేదించుకొని భూగర్భంలో ప్రవేశించింది.

రాసులకు రాసులు ఆవపూలు. జగత్తు లుప్తం. నీవూ లేవు - నేనూ లేను ! వంశలోచనుని స్మృతి పోయింది.

వర్షం వెలిసింది కాని ఇంకా బంయి బంయిమని గాలి వీస్తోంది. వెలిమబ్బు తెరను భేదించుకొని దేవతలు, మినుకుమినుకు మను చుక్క లనే లాంతర్లు తీసుకొని క్రిందిస్థితి సూపర్‌వైజు చేస్తున్నారు.

వంశలోచనుడు కర్దమ శయ్యమీద పండుకొని నెమ్మదిగా స్మృతి తెచ్చు కొంటున్నాడు. తాను ఎవరు? — రావుబహద్దరు. ఎక్కడ? — కాలువదగ్గర. ఆ శబ్దం దేనిది? — గోదురుకప్పది. వంశలోచనునికి పోయిన స్మృతి తిరిగివచ్చింది — మరి మేక?

మనుష్యశబ్దం చెవిని బడుతోంది. ఎవరూ తనను పిల్చేది? — "మామా — అల్లుడూ — వంశూ ఎక్కడోయి! హుజూర్ —"

"ఈ వేడిపూరీలు నాలుగూ మీరు తినవలసిందే"

సమీపంలో ఒక గుర్రపుబండి ఆగివుంది. కొందరు లాంతర్లు తీసుకొని అటు యిటూ తిరుగుతూ తనను కేకలు వేస్తున్నారు — ఒక పరిచిత నారీకంఠమునుండి క్రందనధ్వనికూడా వినబడసాగింది.

* * *

మానిని అంటోంది — "ఇవ్వాళ మీరు పైకిపోవలసిన అవసరం లేదు.... ఓ వాతాపీ! ఈ డ్రాయింగురూములోనే ప్రక్క కొంచెం పెద్దదిగా వేయి. ఇటుచూడూ! నా బాలీసులుకూడా ఇచ్చిపో...ఆఁ. చటర్జీ — పాడు, ఇక్కడ నుంచి వద లడేం!...అదేమిటి? అలా నే నూరుకోను. ఈ వేడి వేడి పూరీలు నాలుగూ మీరు

తినవలసిందే. నాతోడు ?...ఆ సీసాలోది ఏమిటీ — అది కాస్త టీలో వేసి యివ్వమంటారా ?"

"హూం. హుం, హూం—"

వంశలోచనుడు స్ప్రింగువలె లేచి "ఆం, ఆం. అది మళ్ళీ వచ్చిందీ ? కర్ర తీసుకురా, దీన్ని —" అన్నాడు.

"మీ రేమిటీ చేసేదీ ?— కొట్టమాకండి ! పాపం అది వాన వెలవంగానే వచ్చి మీ కబురు చెప్పింది — కాబట్టే మీరు తిరిగి దక్కారు. ఓహరీ మధుసూధన్ !" అని మానిని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించింది.
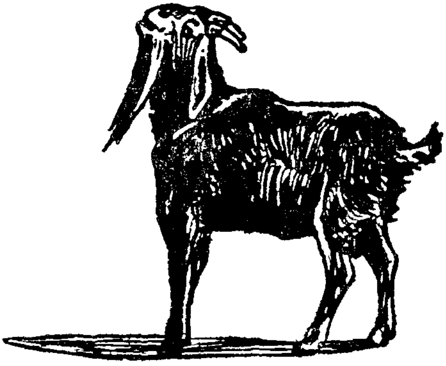
లంబకర్ణ ఇంట్లోనే వుండిపోయింది. శశికళవలె దినదినాభివృద్ధికూడా పొందసాగింది. క్రమేణా దానికి జానెడు గడ్డం వచ్చింది. రావుబహద్దర్ దానివిషయమై అసలు శ్రద్ధే తీసుకోవడంలేదు. ఎలక్షనులో నిమగ్నుడై వున్నాడు. మానిని లంబకర్ణ కొమ్ములకు కెమికల్ బంగారం పొదిగించింది. దానికి సబ్బూ ఫినాయిలుకూడా శాంక్షన్ చేయించింది. ఎన్ని చేసినా ఎక్కువలాభం కనిపించలేదు. లోకులు దూరంగా వుండేదాన్ని వెటకారం చేస్తోవుంటారు. లంబకర్ణ గంభీరంగా అంతా వింటోవుంటుంది. మరీ సహించలేనప్పుడు మాత్రం "వ, వ, వా" అంటుంది. అంటే మీ ఇష్టం వచ్చినట్టు మీరు వాగండి - నా కేమీ లెక్కలే దని !